

תורת אביגדור

הגאון ר' אביגדור מילר זצ"ל

שיחות מוסר והדרכה בפרשת השבוע
מיוסדות על שיעוריו, ספריו, וכתבי תלמידיו

פרשת שמות

מהדורת דרך החיים
לזכות

מרדכי וטובה ארמן

ולזכות רפואת ברכה שמחה בת טובה

פרנס השבוע

אנו זקוקים לתרומות כדי לעמוד עם הביקוש
נא לתרום בעין יפה

להנצחות: 072-222-3383

מהדורת דרך החיים

לזכות מרדכי וטובה ארמן

ולעילוי נשמת

אליעזר מנחם בן אברהם שמואל
אלטע דבורה בת אשר

חיים שלמה בן דוב בער
גיטל בת מנחם מנדל

ניתן להשיג את החוברת בחינם:

ירושלים	
052-266-9937	קרית משה
058-324-4112	רוממה-המ"ג
052-764-3488	רחביה
02-586-0088	רמות
058-718-5065	רמת אשכול
050-412-7721	רמת שלמה
ערים אחרות	
058-324-5544	ביתר
055-678-6824	בני ברק
054-851-9014	ברכפלד
054-853-0541	גבעת זאב
08-974-3086	קרית ספר
	<u>בית שמש</u>
02-995-1203	הקריה
058-324-0374	רמב"ש א'
058-323-0058	רמב"ש ב'
052-767-4151	רמב"ש ג' 1
054-842-7664	רמב"ש ג' 2
058-570-7758	ארזי הבירה
052-763-2150	ביהכ"נ הר צבי
054-841-9231	בית וגן
054-841-7272	גאולה-זכרון משה
058-324-8175	גבעת שאול
054-842-6903	גני גאולה
058-444-2329	הר נוף
054-851-9014	ישיבת מיר
052-766-5331	נוה יעקב
052-718-4566	סורוצקין
072-222-3383	סנהדריה
054-859-3064	סנהדריה המורחבת
058-328-5464	עזרת תורה
	ספרים ווינקל
	עירי הכהן 15
054-854-0851	עיר העתיקה
	צומת בר אילן
	ספרי אור החיים
	בר אילן 4

לקבל החוברת במייל נא לשלוח בקשה ל ey@torasavigdor.org

לבירורים והנצחות : 072-222-3383

או במייל: ey@torasavigdor.org

ניתן לתרום בעמדות נדרים פלוס

או בנדרים פון: 03-763-0585

קרן מס' 2985

OR AT [TORASAVIGDOR.ORG/DONATE](https://torasavigdor.org/donate) (SPECIFY "TOWARDS HEBREW EDITION")

חוברת מס' 25

תורת אביגדור

פרשת שמות

לבדד ישכון

מסתורין של משה

בפרשת השבוע אנו למדים על לידת אחד האנשים הגדולים ביותר בתולדות עמנו: "וַתֵּהֶר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֶּן" (שמות ב, ב), משה בן עמרם נולד לעם ישראל. על לידתו מספרת התורה: "וַתֵּרָא אֹתוֹ כִּי טוֹב הוּא", אמו ראתה שהוא נראה טוב; תינוק יפה תואר ומושלם. והנה, פסוקים בודדים לאחר מכן, משה רבנו - שהוא כבר איש זקן בן שמונים שנה - זוכה להתגלות נשגבה בסנה: "וַיֵּרָא מֶלֶאךָ ה' אֵלָיו בְּלַבַּת אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסֵּנֶה" (שם ג, ב), ונבחר להיות מושיען של ישראל.

לכאורה, מן הראוי היה שנדע את סיפור חייו של משה, ונבין כיצד נתגדל משה בן עמרם כל כך עד שנהיה משה רבנו. מה היתה הדרך שהביאתו לגדלות שכזו? הרי הוא היה הגואל, שליח ה', להוציא את בני ישראל מארץ מצרים, להוליכם ולהדריכם ארבעים שנה במדבר. הוא היה עם ה' בשמים ארבעים יום ולילה, ועמו דיבר ה' "פֶה אֶל פֶּה" (במדבר יב, ח). הוא הוריד את התורה מן השמים ומסרה לישראל.

והחשוב מכל, משה רבנו הוא אחד הדוגמאות שאנו שואפים להיות כמותם. הרמב"ם כתב (הלכות תשובה פ"ה הל' ה) ש"כל אדם ראוי לו להיות צדיק כמשה רבנו!" אמנם, לעולם לא יהיה עוד נביא כמשה, אבל בכל אחד מאיתנו יש התכונות הנצרכות כדי להיות צדיק כמותו. לכן שומה עלינו לחקור ולברר את ראשית צמיחתו של אדם ענק זה, ולמצוא את הזרעים שהצמיחו גדלות שכזו.

אבל כשננסה ללמוד על ראשית חייו של משה, יתברר לנו שהתורה כמעט אינה מגלה לנו כלום בעניין. משה רבנו מופיע פתאום בגיל שמונים, כמושיען של ישראל, מבלי שנדע עליו כמעט דבר: איננו יודעים כיצד הוא גדל, מדוע נבחר, באילו דרכים בעבודת ה' הלך במשך שמונים שנה שהביאו אותו להיבחר להושיע את ישראל. כיצד זכה להיות "אִישׁ הָאֱלֹקִים" (דברים לג, א), האדם היחיד בתולדות העולם שזכה לדבר עם ה' "פה אל פה". בוודאי, כולנו מכירים את הפסוקים הבודדים המספרים על כך שמשה גדל בבית פרעה, והוכרח להימלט על נפשו אחרי שהציל אחד מאחיו מיד המצרי. אבל חוץ מזה איננו יודעים עליו כמעט דבר. הפעם הבאה שפוגשים במשה רבנו היא אחרי עשרות שנים בסנה הבוער במדברות מדין, כשנבחר להיות המושיע.

נוסיף חידוש: גם את הסיפור היחיד הזה של משה שיוצא אל אחיו ורואה בסבלותם וכו', מספרת התורה בעיקר כדי להראות לנו כמה איננו יודעים על משה רבנו. כמובן, ישנם לימודים גדולים וחשובים מאד שאפשר ללמוד מהסיפור הזה, ובעז"ה נזכירם באחד

הימים, אבל עיקר הכוונה בסיפור הוא שמשה רבנו הוצרך לברות. וכיון שאיננו יודעים דבר עליו מאז בריחתו ועד הופעתו במדין לאחר עשרות שנים, נמצא שהסיפור היחיד שמספרת לנו התורה, דווקא הוא מדגיש לנו כמה איננו יודעים על חייו של משה רבנו.

בדידות מזהירה

דבר אחד יודעים אנו: משה חי שנים רבות בגלות ובבדידות, ואחרי שנים רבות, נודדו הביאווה אל מדין; אבל גם שם, אחרי שנשא את אשתו, בת יתרו, המשיך בדרך זו ובילה את ימיו בבדידות, כרועה צאן בישימו. "ומִשֶׁה הָיָה רֹעֶה אֶת צֹאן יִתְרוֹ חֹתְנוֹ כִּהְיָ מִדְיָן וַיִּנְהַג אֶת הַצֹּאן אַחֵר הַמִּדְבָּר" (שמות ג, א). משה בילה עשרות שנים מחייו לבדו, במדברות ובשדות מרעה מרוחקים.

המסקנה המתבקשת היא, שזה מה שרוצה התורה שנדע, שדווקא על ידי חיי התבודדות זו, השיג משה את הגדלות שקבעה את מקומו בתולדות ימי עמנו. מכל הענין נראה בבירור שזו היתה תוכניתו של ה', להביא את האיש שאותו הוא ייעד להיות גואל ישראל להתבודד במדברות סיני ומדין. הבדידות לא היתה סתם דבר שארע למשה רבנו, אלא היא היא יצרה וגידלה את משה רבנו. היא שעשתה אותו לאדם הגדול ביותר בדברי ימי עמנו.

ננסה כעת להבין את העניין; מפני מה הוצרך משה להיות כל אותן שנים בהן התפתחה אישיותו בבדידות מזהרת דווקא, ולא תחת השגחתם והדרכתם של צדיקים גדולים - כפי שהיינו חושבים שראוי היה להיות. למה דווקא הבדידות היתה נחוצה על מנת להצמיח אדם ענק שכזה? ברור שאין אני גדול מספיק כדי להשיב על כך תשובות ברורות, אולם רשאי אני לנסות להבין.

חברת בני אדם

על מנת להבין, הבה נעיין בעניין הבדידות צעד אחר צעד, ונראה כיצד מסייעת הבדידות לאדם לגדול. ב"חובות הלבבות" ישנו "שער חשבון הנפש", בו הוא מונה שלושים חובות שעלינו להתבונן בהן. ישנן חובות רבות נוספות, אומר 'חובות הלבבות', אך הוא מציע שלושים דוגמאות. מהראוי ללמוד את כולן היטב, אולם כעת נלמד חלק מהחשבון השבע עשרה.

ואלו דבריו: "והשבעה עשר, בעת שתטה נפשו לחברת בני אדם ולהשתעשע בהם". למשל במוצאי שבת, כאשר כל המשפחה נסעו לבקר קרובים כלשהם והוא נשאר לבד בבית. או בחור ישיבה המתגורר מחוץ לעיר, ובמוצאי שבת כל חבריו נוסעים לבקר בביתם ורק הוא נותר לבדו בישיבה. או ה"אלטערער" [הבחור המבוגר] בישיבה, שכל חבריו נישאו מכבר והותירו אותו בודד, והוא עורר לחיי החברה שהיו לו ואינם.

אומר על כך 'חובות הלבבות', כי תפקידו של האדם בזמנים כאלו לחשוב ולהתבונן "במעלות הבדידות והפרידה מבני אדם, וברוע חברת כסיליהם"! המעלה הבסיסית ביותר בבדידות היא הריחוק מאנשים כאלו שחסרה להם יראת שמים, או שיש בהם דעות כוזבות, המזיקות לאדם ומרעילות את דעתו.

הכסילים מצויים יותר מהחכמים

ברור שאין כוונתו להימנע מחברת תלמידי החכמים, אבל המציאות היא שחברת תלמידי חכמים אינה דבר הנמצא בקלות; יותר מצוי שהאדם מוצא את עצמו בחברת ה"כסילים". ולכן, הדבר הראשון שמלמד אותנו 'חובות הלבבות' הוא להתבונן מה הנזק שעלול להיות לנו מחברה שכזו, ומה גודל הרווח שיש בהימנעות ממנה.

דורש טוב לעמו

היה לו, לרבנו, חדר התבודדות בביתו. גם לבני משפחתו לא היתה כניסה לשם. ואף שרבנו מסר שיעורים רבים והיה מצוי להמון העם בבית המדרש, כל התקרבותו היתה ללמדם ולהדריכם, ומיד כשנסתיים - שוב היה כולו עם עצמו. והיה מרבה להזכיר את אשר כתב בנו של ה'חפץ חיים' זצ"ל על אביו, שלא היו לאביו "ידידים" אף שהיה המנהיג של כלל ישראל. וביאר רבנו כי עבד ה' צריך להיות אדם פרטי לעצמו. וזה היה מהדברים המיוחדים של רבנו, שמצד אחד היה מבטו תמיד האיך להועיל לאחריו, ובו בזמן היה יושב בסתר, וניכרה בו הנהגה של נימוס, של נכבדות ורוממות פנימית.

לפעמים אין ברירה, חייבים לבקר את המשפחה מדי פעם או להשתתף בשמחות מסוימות, ואז חייבים להאזין לפטפוטי הכסילים ולהראות כאילו נהנים מהם. כך גם לצורכי פרנסה, האנשים במשרד אוהבים ללהג, וכדי לשמור על יחסי עבודה תקינים או לקוחות חשובים, צריך להעניק להם את התחושה כאילו כל מה שדיברו הם דברי חכמה עמוקים. אבל בכל שאר המצבים, על האדם להתרחק מחברה כזו ולחשוב תמיד על הנזקים הנגרמים מחברה רעה.

האם היית בוחר בדוד רוני להיות רבך?

ייתכן שתופתעו לשמוע, אולם נזק רב עלול להיגרם אפילו מדיבורים שטחיים שאין בהם דברים אסורים. ואם תאמרו, "מה גרוע כל כך "לנייעס" [לפטפט בענייני חדשות] קצת על השכונה או על החדשות? אולי זה לא יהפוך אותי לצדיק גדול, אבל היכן הנזק? התשובה היא: כן! אפילו פטפוטי סרק כשלעצמם מזיקים לאדם; כמו שאומר 'חובות הלבבות': "למען אשר לא יביאום הבלי חבריהם לההביל כמותם". השטחיות והריקנות שלהם עלולה לגרום גם לך להיות שטחי וריק. כאשר מדברים דיבורים "רגילים" עם אנשים "רגילים" - ומדובר כאן גם על יהודים חרדים עם ציציות בחוץ וכובע שחור - האדם עצמו נהיה "רגיל" ושטחי. ישנם הרבה "חרדים" ריקים, וחלילה לכם מלהתחבר לאנשים שכמותם, פן תהיו אף אתם ריקנים כמוהם.

מן הסתם תאמרו: הדברים הללו אינם נוגעים אלי - וכי אני אהפוך לשטחי? לא ייתכן שנהיים שטחיים רק משמיעת כמה דיבורים! אם כך, שים לב לדברים הבאים: רוב רובו של העולם אינו מודע לסכנה שיש בשמיעת דיבורים שטחיים. כשאדם מקשיב לדיבורים של אחר, זה גורם למוחו לחשוב את אותן מחשבות שחושב בן שיחו. הרי אתה מקשיב בנימוס ומתרכז במה שדוד רוני אומר... והמוח שלך עוקב אחרי כל דברי השטחיות והריקנות הנפלטים מפיו. זה מה שקורה בכל פעם שמקשיבים למישהו, המוח חוזר ומשנן פנימה את כל מה שנאמר. דע לך, אפוא, דוד רוני מתפקד עכשיו כ"רבי" של המוח שלך. וכך המוח מתמלא ב"הוא אמר" ו"היא אמרה", ו"הם עשו" ו"אני חושב ש..." - בכלום. וזו דרך קלה להגיע להרס המוח.

דעו, אפילו אנשים טובים והגונים, אם הם חיים ברמה מסויימת של חומרנות - מה שמאד מצוי בדורנו - הם יורידו אותך לרמה שלהם. זה מדבק, דעות מוטעות והשקפות קלוקלות הם דברים מדבקים. וכפי שלא הייתם יושבים בסמוך לחולי שפעת או דלקת ריאות אשר משתעלים ומתעטשים בפרצופכם, ולא תהיו מרוצים מהעובדה שהם "תורמים" לכם מהחידקים שלהם, אף כך צריך לדעת שלפעמים המילים היוצאים מפיותיהם של הבריות מסוכנות יותר מדלקת ריאות.

מרבה דברים

אם לא די בכך, מביא 'חובות הלבבות' מדברי שלמה המלך בספר משלי: "רַב־דְּבָרִים לֹא יַחְדֵּל פֶּשַׁע" (י, יט). אין ספק שכאשר הבריות מדברים דיבורים רבים מדי - הם ייכשלו בחטאים. אין כל ספק בכך! "לא יחדל פשע", אי אפשר להימנע מזה! האמת היא שגם כאשר מדברים במידה, קשה מאד להישמר מלחטוא, אבל כאשר פותחים את הברז ושופכים בלי חשבון - אין ספק כלל; לא יחדל פשע. יושבות כמה שכנות על ספסל בחצר ומנהלות שיחה ערה במשך ארבע שעות. השיחה חיונית וגועשת, כולן משתתפות פעילות. כמה פשעים נעשו בשיחה זו? אלא שאין מתבוננים. לא רוצים לחשוב על הדבר. וכך, כאותו עיוור הנוהג ברכב בלי לראות, ממשיכים לעשות עוד ועוד פשעים.

נשוב לדברי 'חובות הלבבות': כשנמנעים מחברה רעה, נמנעים "מדבר בבני אדם, והזכיר רעותיהם וספר בגנותם. ואמר הכתוב בעניין הזה; תִּשָּׁב בְּאָחִיךָ תִּדְבֹּר בְּבֶן אִמְךָ תִּתֵּן דִּפִּי". זה מה שקורה כשיושבים ו"מנייעסים" [מפיצים חדשות], מדברים על אחרים. וכשמסיימים לדבר על כל מי שאפשר, מתחילים לדבר על הקרובים, כמו שאומר הפסוק "באחריך תדבר". וכששואלים "איך אתה מדבר על אח שלך"? הוא עונה: "מה אתה רוצה, הרי זה אח שלי! נראה לך שאני מתכוון להזיק לו"?... לא מתכוון להזיק לו? אתה יושב ומצייר אותו כאחרון הטיפשים, ולא מתכוון להזיק?!

עוד ועוד חטאים

וגם שקרים וכזבים, אומר 'חובות הלבבות'. דיבורים מביאים שקרים. שקרים קטנים, ושקרים גדולים. כי כדי שהסיפורים יעניינו את השומעים, צריך להוסיף פה ושם פרטים שלא בדיוק היו באמת. לא מתכוונים לשקר חלילה, אבל גם לא רוצים לשעמם את השומעים, חלילה.

ככה זה כשנמצאים בחברה, מלהגים ומלהגים. "מוכרחים" ללהג, כי אי אפשר להיות עם אנשים ולא לומר כלום... אז אומרים כל מה שעולה בראש, וקורים דברים לא טובים. חטאים ועוונות, רדידות וקלות ראש. זו עובדה מוכחת שכל אחד רואה אותה בחייו, ועל כן, ככל שנמנעים יותר מחברה שטחית ורדודה כך ייטב לאדם.

התבודדות יקרה מכל

על אף החשיבות הגדולה של מה שאמרנו, וככל שיש 'סור מרע' בהתבודדות מחברת אנשים, עדיין אי אפשר להסביר בזה את סיבת שליחתו של משה רבנו למדבר. למרות שההימנעות מחטאים ומרדידות יש בה תועלת עצומה, אך מלבד ההימנעות מחטא, הלא עבור התעצמותו של משה רבנו והגעתו למדרגתו הרמה היו לקב"ה תוכניות הרבה יותר גדולות. כי האמת היא שבבדידות ישנה מעלה עמוקה הרבה יותר מאשר מניעת חטא, והמעלה הזו היא שעשתה את משה לאדם הגדול שאנו מכירים. ובזה נעסוק עכשיו.

על מנת להבין את מעלת הבדידות, נעיין בקטע מ"מסילת ישרים", אשר מהראוי לדקדק בו היטב, כי המסר בו הוא יהלום של ממש. צריך רק להיות "מקצוען", "מבין", כדי להעריך יהלום שכזה. וזה לשונו (פט"ו): "ויקר מן הכל הוא ההתבודדות!" אתם שומעים? "יקר מן הכל!" בבדידות!

ממשיך ה'מסילת ישרים': "וכבר הזכיר דוד המלך בשבח ההתבודדות ואמר "מי יתן לי אֶבֶר פִּינֹה אֶעֱוֹפֶה וְאֶשְׁכֶּנֶה. הִנֵּה אֶרְחִיק נֶגֶד אֱלֹהִים בְּמִדְבָּר סֵלָה". אילו היה הדבר ביכולתי, אומר דוד המלך, הייתי עף למדבר ונשאר שם לעולם!

שבתי בבית ה'

רבנו התרשם מאוד מהרוח העילאית של שמחת החיים של בני העלייה בישיבת סלבודקה, עד שהדבר היה לאחד העיקרים בחייו. הוא נהג לתאר כיצד היו בני הישיבה כולם עניים, בלי פרוטה בכיס, והיה אז מחסור גדול בלחם. הוא היה מספר, שבגדיו היו אז כה קרועים, עד שגם בימות הקיץ לבש את המעיל העליון כדי לכסות את בגדיו, ומשום כך נהג להיכנס ראשון ולצאת אחרון. ובנוסף היתה להם צרה גדולה, צרת הגיוס לצבא, והיה עליהם להשתדל בכל מיני עצות, והיו רבים מהם שהתענו ימים רבים על מנת שהרופא יפטור אותם, והיו חוזרים לישיבה רזים ודקים כמקל. הם היו מוקפים גויים ששנאו אותם עד מאד. עם כל זה, אמר רבו הגאון רבי אייזיק שער זצ"ל פעם לבני הישיבה בשיחה: הרי אתם עכשיו בגן העדן התחתון, אתם נמצאים במצב הטוב ביותר. עוד אמר, שכך חיו וכך הרגישו. והיה רבנו תובע שכך צריך להיות ולהרגיש כל בן תורה בדורנו.

דוד יושב בארמונו, מוקף יועצים וידידים, גם תלמידי חכמים וצדיקים רבים היו בחברתו. החיים הטובים! אבל מה הוא רוצה, למה הוא משתוקק? להיות לבד במדבר. למה? מה הוא יכול לעשות שם?

מי צריך בידור?

אותנו מטרידה שאלה זו באופן מיוחד, משום שבשעה שאנו מדמינים את עצמנו לבד במדבר זה לא נראה לנו כל כך מהנה. אם נצא למדבר לבד, לא נדע מה לעשות עם עצמנו. רובנו לא יודעים להנות מחברת עצמם, ולכן לא יכולים להסתדר בלי משהו שיסיח את דעתם מההווה. אם יביאו איזה 'ספר טוב' איתם למדבר, או איזה מחשב נייד, הרי זה סיפור אחר. אבל זו כבר לא תהיה התבודדות. פירושו של דבר, שאין לאנשים האלה כלום בראש, אין להם שום תוכן עצמי; על כן הם זקוקים בכל עת למלא את החלל בשפע תוכן הזורם אליהם מבחוץ. זהו סוג האנשים שברחבי העולם הולכים

ועומדים בתור לחזות בסרטים - אפילו כשרים, הם פשוט לא יכולים לחיות עם עצמם! הם חייבים שתמיד "יקרה משהו". חייהם כל כך נעדרי תוכן אישי, שהם מסכימים ללכת ולשלם כסף בשביל איזה שהוא תחליף לתוכן. ואיזה "תוכן"? כשיוצאים משם, משאירים את הכסף ולא מביאים מאומה הביתה, זולת כמה בלבולי מוח, ריגושים מדומיינים ותמונות מטופשות ולא ריאליות [לא מציאותיות] שלא היו מעולם ולא יהיו לעולם. אבל לפחות במשך זמן מה הם יכלו להסיח דעת מעצמם. כן, יש המון אנשים שאינם מסוגלים לבידדות.

ואולם כל החפץ להצליח בחייו, ירגיל עצמו להנות מחברת עצמו. זה מה שעשה משה רבנו כל אותן שנים. גם דוד המלך הלך בעקבותיו והיה רועה צאן במדבר במשך שנים, כי הוא חקר והתבונן בחייו של משה רבנו והסיבות לגדלותו. אלו האנשים המסוגלים להיות שמחים גם בלי להיות תמיד במגע עם אנשים. לא לחינם היו התריסים של ביתו של הגר"א סגורים תמיד. היה זה על מנת למנוע מעצמו להסתכל לרחוב ולהסיח דעתו מעבודת ה'.

בדידות לדידן

ואולם, זכורני שמורי ורבי הגאון רבי אייזיק שער זצ"ל אמר לנו שלא לעשות כמו הגר"א, כי אם אנחנו נסגור את החלונות כל היום פשוט נשקע בשינה עמוקה ונעימה בחדר החשוך... הכל תלוי במה עושים בבדידות, בחדר או במדבר. אם הולכים לחדר עם כרית, או עיתון או רדיו, או טלפון - זו לא התבודדות. אתה נמצא ביחד עם האידיוט ששופך

אליך את הגיגיו ברדיו, או הטיפש שכתב בעיתון. צריך לדעת מה לעשות כשנמצאים בבדידות.

התבודדות אין פירושה סתם להיות לבד, אלא להימצא לבד עם מטרה. והמטרה היא להשלים את עצמנו ולהיות טובים יותר. התבודדות היינו: להיות לבד, להיות מסוגלים לנצל זאת לשם קניית שלמות. סוד ההצלחה בזה הוא ההבנה שגם אז אינך לבד, אתה לבד עם ה'! על זה צריך לחשוב! אתה לבד עם הידיד הטוב ביותר שלך, הקב"ה. ההצלחה והשמחה שלך בחיים תלויים בשאלה זו, כמה זמן תשקיע ב"להיות לבד" ולבנות מערכת יחסים אתו, עם הקב"ה.

קירבה לרבנו של עולם ?

רבים משומעי הדברים הללו עלולים לחשוב שהם קצת "לא במקום". היה אחד שאמר לי פעם: "מערכת יחסים עם הקב"ה?" אכן, אין זאת אלא משום שאין הבריות מבינים מה תכליתם בעולם. הם לא מבינים שזו התכלית היחידה לחיינו בעולם הזה: לזכות להגיע ליחס מוחשי ומורגש עם ה', לקרבת ה' אמיתית. זו הדרך הנעלה ביותר להשלמת עצמנו, להשגת דרגות של שלמות.

מעתה נבין את הסיבה לכך שדוד המלך השתוקק כל כך להימצא במדבר: כי בשביל דוד, מהו הטוב בחיים ובעולם? "וְאֶנִּי קִרְבַּת אֱלֹקִים לִי טוֹב" (ע, כח) אומר דוד! ודוד ידע את הדרך להשיג קרבת אלקים.

שיר לידיד נפש

דוד היה אף הוא רועה צאן במשך שנים רבות. כל תקופת נעורותו עברה עליו ברעיית צאן אביו במקומות מבודדים. שם, הרחק מההפרעות של חיי העיר, כשעדיין לא היתה לו משפחה משלו, לא היו לו אויבים ואיש לא קינא בו עדיין, הגיע דוד לגדלותו. "בְּנָאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצֵנִי, עַל מֵי מְנָחוֹת יִנְהַלֵּנִי" (שם כג, ב). כשדוד ישב על הדשא עם צאנו, בודד בשדות המרעה, פרט על מיתרי כנורו ושר וניגן שירי אהבה ל"ידיד נפש" הטוב ביותר. לא היה דבר מסביב שיכול היה להסיח דעתו מבורא העולם. הבדידות אפשרה לו לשפוך את נפשו בשיר לפני ה', ולחוש את קרבתו באופן מוחשי ומציאותי.

דוד המשיך לחיות כך ולשיר כך לה' כל חייו, כמו שכתוב בפסוקים רבים בתהלים. "טוֹב לְהִדּוֹת לַה' וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עָלֶיךָ. לְהַגִּיד בְּבִקְרָה חֲסִדֶּךָ וְאֱמוּנָתְךָ בְּלִילוֹת" (שם צב, ג). אין כוונתו של דוד כאן לכמה דקות בבוקר וכמה בערב, כמו שאנחנו עושים. הוא היה שר ומודה לה' כל היום וכל הלילה! במשך כל חייו היה דוד "מתבודד" עם ה', מדבר ומודה, מודה ומדבר. ברור שעשה עוד דברים רבים, הרי הוא היה מלך ותלמיד חכם גדול. אבל בכל זמן שהיה יכול, והוא דאג לפנות לזה זמן, דוד היה הולך להיות לבד עם ה'.

הוא היה מודה לו על הכל. היה קם בלילה, ממלא ראותיו באוויר צלול, והיה מודה לה' על האויר! תערוכת נפלאה, מדויקת וערבה של גזים שונים, שמעניקה לנו חיים! "כָּל זֶמַן שֶׁהַנֶּשְׁמָה בְּקִרְבִּי, מוֹדֶה אֲנִי לְפָנֶיךָ".

הגדולים התבודדו

זו הסיבה לכך שגם כשדוד ישב בארמונו מוקף בחבריו, הוא אמר: "הִבֵּיט יְמִין וְרֹאֵה, וְאֵין לִי מִכִּיר" (שם קמב, ה). אף אחד לא מכיר אותי! הם רק חושבים שמכירים אותי, אבל היחיד שמכיר אותי באמת הוא ה'. "מִי לִי בְּשָׁמַיִם?" רק אתה, ה'. "וְעַמְּךָ לֹא חִפַּצְתִּי בְּאָרֶץ" (שם עג, כה), כאשר אני עמך, אין לי חפץ וצורך באף אחד אחר בעולם. דוד התכוון לכל זה

באמת, אלו לא סתם שירים. כי התקופה בה היה דוד לבדו עם ה' הביאה אותו לקרבת ה' אמיתית.

אלו המזמורים שחיבר דוד המלך בתקופת היותו במדבר. ובתקופות אחרות, כל אימתי שנזכר בתקופה ההיא, הוא התגעגע אליה עד בלי די. הוא ערג להיות שוב לבד עם ה'. "וְאָמַר מִי יִתֵּן לִי אֶבֶר כִּי־נִהְיֶה, אֶעֱוֹפָה וְאֶשְׁכָּנָה. הִנֵּה אֶרְחִיק נָדָד, אֶלֵּין בְּמִדְבַּר סֶלָה" (שם נה, ז-ח) עד אליך ה'!"

ולא רק דוד, אלא עוד רבים מגדולי האומה נהגו אף הם לצאת ולהיות לבדם עם ה'. מוסיף 'חובות הלבבות': "והנביאים אליהו ואלישע מצאנו היות מייחדים מקומם אל ההרים מפני התבודדותם". אנחנו מכירים תופעה שאנשים אוהבים ומחפשים להיות יחד עם עוד אנשים, אוהבים להיות בחברה. והדבר המדהים הוא שאצל הצדיקים, ההיפך הגמור הוא הנכון. הם נמנעו כמה שרק יכלו מחברת אנשים. ברור שבמקום הצורך הם הלכו אל העם להביא להם את דבר ה', אבל הם לא חיפשו להיות עימם, כי אם להיפך.

וממשיך 'חובות הלבבות': "והחכמים החסידים הראשונים זכרונם לברכה הלכו בעקבותיהם, כי מצאו להם זה האמצעי המוכן יותר לשלמות". היו מגדולי עמנו גם בדורות האחרונים שיצאו להתבודד ביערות במשך ימים שלמים. היתה זו הקרבה, הרי הם הפסידו תפילה בציבור ועוד מצוות! ידוע שהבעש"ט היה עושה כך. והוא לא נח ביער על זרי הדפנה; הוא דיבר עם מישהו, מישהו ששווה לצאת ליער כדי למצוא אותו.

הסבא מקלם רבי שמחה זיסל זיו זצ"ל נהג לעמוד על רגליו משך כל הלילה כשהוא עוסק בתורה. וסביר להניח שמדי פעם, בשעות הקטנות בהן איש לא היה שומע, הוא סגר את הגמרא ודיבר אל הקב"ה. אתם יכולים לסמוך עלי, אין לי ספק שהוא היה מתבודד עם קונו בשעות האלה, כדרך שעשה דוד המלך. כל הצדיקים הגדולים עשו כך בכל הדורות, והם עשו זאת על מנת שתהיה להם הכרה מוחשית בעובדה שהם עומדים בנוכחותו של ה'. גם לאחר מכן, כאשר חזרו לתלמידיהם ולקהילותיהם, לא נכנעו למראה העיניים ולהסח הדעת, ולא איבדו את ההכרה המוחשית הזו.

לנצל רגעי בדידות

כל המשתוקק להיות טוב יותר, מי שחפץ להתעלות בחיים, צריך לחפש לו הזדמנויות להימצא לבד. כי להיות במחיצתו של הקב"ה במחשבה, היא הדרך הטובה והנעלה ביותר להשגת השלמות, וזו דרך שפתוחה לכולם. אין לך דבר המביא שלמות יותר מאשר ההתבודדות עם ה'.

מה לעשות בזמן ההתבודדות - זו שאלה שיש לה תשובות רבות. אבל השלב הראשון הוא להחליט להיות אדם שמתבודד. כאשר מזדמן לפנינו זמן של בדידות, כגון כשהאשה יצאה לקניות והבית ריק, אתה לבד בבית. אפשר לנצל את הזדמנות הפז הזאת להיות לבד עם ה'! לחשוב על העובדה שאני לבד עם ה'. אם רוצים, אפשר בהזדמנות זו לדבר עם ה', ואם אין מה לומר, אפשר לפתוח ספר תהלים ולדבר אליו במילים של דוד המלך. אם אתה אדם השואף באמת להתעלות, תקפוץ על ההזדמנות להיות לבד, ותבין שזו מתנה מן השמים. צריך לדעת כיצד לנצל אותה, אבל אחרי שלומדים, אפשר לדעת להעריך את המתנה הנפלאה הזו.

אחד הדברים הראשונים והבסיסיים ביותר שצריך לעשות בזמן ההתבודדות עם ה', היא להתבונן בחסדים שהוא עושה עמך כל הזמן ולהודות לו עליהם. אפשר להתחיל במזון שאכלת באותו יום. להודות לו על האוכל! ואם תאמר: "כבר יצאתי ידי חובה, ברכתי ברכת המזון". לא, לא די בכך. צריך תמיד להודות לה' על הכל, בנוסף לברכות על המזון.

אין גבול לדברים שעלינו להודות עליהם. יוצאים החוצה אל הקור עטופים בבגד צמר מחמם; צריך להתבונן בזה ולומר להקב"ה כמה אנו אסירי תודה על כך. "תודה, ה', על הבגדים החמים!" וכשמזג האויר נעים - "תודה ה' על היום היפה הזה!" היום אינו מסתיים מהר כל כך, ועד שיסתיים צריך להודות עליו כמה פעמים. כשיורד גשם - זהו היום היפה באמת! אז ודאי וודאי שאומרים לה': "תודה רבה על היהלומים שאתה מרעיף עלינו!"

הודאה וחשבון

יודע אני שהדברים הללו ייראו בעיניכם רחוקים מאד, מלאכותיים מאד. אתם מחכים שאעבור כבר לדבר על משהו אחר. אולם רצוני לומר לכם שאותם אשר הרגילו עצמם להיות לבד עם ה', הם האנשים השמחים ביותר בעולם כולו. אין דבר מהנה יותר מאשר לדבר ישירות אל הקב"ה. זו שמחה של אהבת ה', ומי שמשבח תמיד את ה' ומדבר אליו, שרוי תמיד בשמחה אמיתית.

ההודאה לה' היא רק ההתחלה; כה רבים הם הדברים הטובים שניתן לעשות בזמן ההתבודדות עם ה', דברים העשויים להעצים ולפתח אותנו. אפשר להתבונן על עצמנו, על החיים שלנו. הרי אדם חייב לחשוב מידי פעם על עצמו, האם הוא הולך בדרך הישר או לא? צריך לבחון את כלל דרכנו בחיים, וגם מעשים פרטיים, האם הם מתאימים לשאיפות שלנו, האם הם מתאימים למה שהתורה רוצה מאיתנו? וצריך להקדיש לזה זמן! אחרת החיים פשוט חולפים-עוברים, וממשיכים להיכשל באותן טעויות וליפול באותם הבורות, בלא שום התקדמות. חשוב ביותר שיהיה לנו זמן להתבודד!

עשרים פסיעות

ללא ספק, האנשים המקדישים זמן להתבודד מצליחים הרבה יותר בחיים. אכן אי אפשר "לקפוץ למים" בבת אחת, אלא כדברי ה'מסילת ישרים' "היום יקנה קצת ממנו, ומחר יוסיף עליו מעט יותר עד שיתרגל בו לגמרי" (פרק יט).

לדוגמה: אתה הולך ברחוב ואומר לעצמך: "הבה נעשה 'מבצע': מעמוד החשמל הזה ועד זה שלאחריו אשוב רק על הקב"ה". אין הדבר קל כפי שהוא עלול להישמע. אם הצלחת בזה, הירגע ואמור לעצמך: "יפה! במשך עשרים פסיעות חשבתי על הקב"ה". פעם אמר לי מישוהו, "עשרים פסיעות הן מאומה! אני חושב על הקב"ה כל הזמן". שטויות! זה אומר שהוא לא חושב עליו באמת אף פעם. אי אפשר להצליח בזה ללא אמון והרגל, והדבר אינו קל. כשם שספורטאים מאמנים את עצמם מן הקל אל הכבד, לאט לאט, בכל יום הם רצים כמה מטרים רחוק יותר, כך צריך לאמן את המחשבה ואת הנפש ולפתח קשר חי עם הקב"ה.

מצווה מדאורייתא לחשוב על הקב"ה

העצה שאתן כאן אינה סתם עצה טובה אלא מצווה מפורשת בתורה: "הִשְׁמֹר לְךָ פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ" (דברים ח, יא). מה הכוונה לא לשכוח את ה'? האם הכוונה היא לא לשכוח לקיים מצוות? לא, לא כתוב "פֶּן תִּשְׁכַּח אֶת הַמִּצְוֹת". המצוה היא: לא לשכוח את ה'! דהיינו, חייבים לחשוב על ה'!

נסו לחשוב על הקב"ה במשך דקה אחת. יש כל כך הרבה מה לחשוב! אפשר לחשוב שה' רואה אותי עכשיו. אפשר לחשוב שה' אוהב אותי. "אֶהְבֶּתִּי אֶתְכֶם, אָמֵר ה'!" (מלאכי א, ד) חשבתם על כך פעם? ה' אוהב אותנו פי מיליון מכפי שהאמהות שלנו אוהבות אותנו, אך איננו חושבים על כך אף פעם! ה' אוהב אותנו אהבה נצחית ואין סופית!

אהבת ה' אלינו היא דבר נפלא לחשוב עליו בדקה הזו של התבודדות עם ה' במחשבה. נחשוב: "ה', אני יודע שאתה נמצא כאן אתי ברגע זה, ושאתה מקשיב לי. אתה אוהב אותי יותר ממה שאני יכול להשיג, יותר מכפי שאמי אוהבת אותי, יותר מכפי שאבי אוהב אותי, יותר מכפי שכל חבריי אוהבים אותי. הינך דואג לי, וכל מה שאתה עושה - לטובתי הוא. וגם אני אוהב אותך!"

או אז, נירגע; הצלחנו! לא "להתאמץ" בזה יותר מדי. לאחר שהתרגלנו בכך למשך דקה, נאריך את הזמן לשתי דקות. לכשנתרגל גם לזה, נגדיל עוד. מי שעושה כך - הוא ממש "משכמו ומעלה, גבוה מכל העם!"

ההזדמנות היומית

הזדמנות נפלאה נוספת להיות לבד עם ה' היא הזמן שמתלבשים בבוקר. כתוב בטור (או"ח סי' ב) שצריך להיזהר לא לגלות את הגוף יותר מכפי שנחוץ, ו"אל יאמר: הנני בחדרי חדרים, מי רואני? כי הקב"ה, מלוא כל הארץ כבודו". הוא רואה אותך!

כיון שכך, זו הזדמנות להתבודד עם ה' במחשבה. "ה' נמצא כאן ורואה אותי, על כן אני נזהר בצורה בה אני מתלבש". ברור שה' רואה גם מה שמכוסה, אבל עצם המחשבה שה' רואה, די בה כדי לגרום לנו להתכסות. זה "תרגיל", דבר שמרגיל אותנו בהכרה שה' רואה. חשוב מאד לעבוד על כך.

הליכה פשוטה ברחוב, גם היא צורה של התבודדות. אין צורך להסתגר בחדרים או לנדוד לאי בודד. אף אחד לא מדבר אתך כשאתה הולך. אתה לבד עם מחשבותיך. זו הזדמנות נפלאה לדבר עם ה'.

צורך בלתי פוסק

צריך לבקש את עזר ה' בכל דבר. "רבונו של עולם, אני יוצא להליכה. עזרני נא שההליכה תביא לי בריאות טובה, ושלא אתקל בדרך באנשים שאינם הגונים, שעלולים "להיתקע" בי ותוך כדי כך להכניס במהירות את היד לכיס ולקחת לי את הארנק". דברים כאלה קורים ברחובותינו כל יום!

"אנא ה', יהי רצון מלפניך שאצליח לעבור את הכביש בשלום!" וודאי הוא שצריך סייעתא דשמיא לעבור את הכביש. צריך לבקש מה' שיציל אותנו מתאונות. אל לנו לחשוב שהננו חכמים וזהירים ועל כן לנו זה לא יקרה. אנשים רבים לאין ספור נפגעים בתאונות, לגמרי שלא באשמתם. הוא עצר לפני מעבר החצייה והביט היטב לשני הכיוונים, ורק כשראה שאף רכב לא מגיע הוא ירד לכביש. אלא שלפתע הגיח רכב מעבר לפינה, הסתובב בחדות כה רבה כנוסע על שני גלגלים, והלה נפגע ואיננו. הוא אפילו לא חלם לקנות לעצמו חלקת קבר, ופתאום ברגע אחד הוא מת. טרגדיה נוראה, שכמוה מתרחשות כל יום. וגם ניסים נעשים בכל יום. צריך לבקש.

אל תחשבו שדבר מטופש הוא להתפלל לפני כל ירידה לכביש. כך ראוי לעשות! וכשמגיעים לצד השני בשלום, יש להודות על כך! גם כשמגיעים הביתה בשלום, ורואים שהכל בסדר בבית - להודות גם על כך. זה נקרא להיות לבד עם ה', ואפשר לעשות כך בכל מקום.

בכל פעם שרואים ברחוב נכה או מוגבל, ראוי לפנות אל ה' ולומר לו: "ה', בבקשה, אין אני רוצה להיות נכה! שמור נא על גופי, על אבריי". בגמרא מובא: לעולם יבקש אדם רחמים שלא יחלה (שבת לב). מתי לבקש? לעולם! מחלות אורבות בכל פינה בעולם, וכמה

שנתפלל ונבקש שלא נחלה, לעולם לא נגיע למה שצריך. מהראוי להתפלל ולבקש בכל עת על עצמנו, ועל נשותינו וילדינו.

לפעמים קשה למצוא את הבדידות. למשל, בחור ישיבה שנמצא כל היום בין חבריו בבית המדרש. אבל כבר אמר אחד הצדיקים שגם לבחור כזה אין שום בעיה להתבודד. הבחור יכול לאחוז את הגמרא למול פניו, באופן שתסתירהו, ולדבר אל ה': "ה', אנא עזור לי לנצל את שנות נעוריי, שלא אבזבז את ימיי לשווא. ועזור לי לגדול ולהיות מישהו שיביא תועלת לעמך ולמלכותך".

הַבְּאִשְׁעֵרֶט הַלֵּא-נֶכֶן

אם אינך נשוי עדיין - "עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד אֲלֶיךָ לְעֵת מִצְאָ", "לעת מצוא" זו אשה (ברכות ח.). צריך להתפלל ולהתפלל ולהתפלל ש'ה' ישלח לך את הזיווג הראוי לך. לא די בפעם אחת. אל תגיד "הכל משמים, הלא כבר נקבע מי מיועדת לי". כי שמא ייעדו לך צרות? בגמרא (סוטה ט:): מובא שדלילה היתה הזיווג המיועד לשמשון, היא היתה ה"בְּאִשְׁעֵרֶט" [המיועדת] שלו. וכולם יודעים איזו "הצלחה גדולה" היתה לו ממנה.

על כן ראוי לבקש מה' "אנא, ה', תן לי "בְּאִשְׁעֵרֶט" טוב". לא להמתין עד רגע לפני החתונה! יש לבקש ולהתפלל על כך שוב ושוב, ומהראוי להתחיל מוקדם. גם על ילדים צריכים להתחיל להתפלל, ילדים בריאים שהוריהם ירוו מהם אך טוב ונחת. הרי כמה וכמה תלמידי חכמים שלא זכו לנחת מילדיהם, ה' ישמרנו. אם כך, מדברים עם ה' כך ללא הפוגה, אתה לבדך אתו אפילו כשאתה בתוך בית המדרש מלא באנשים. לזה קורא ה'חובות הלבבות' "התבודדות בתוך ההמון".

כמובן שאי אפשר להיות לבד כל הזמן. הרי הננו הורים, בנים ובנות, שכנים וידידים. אבל ככל שניתן, כמה שאפשר. גם כשנמצאים בין קרובים, חברים או סתם בהמון אפשר להיות לבד עם ה'. והרי זו האמת - ה' מסתכל עליך ומשגיח עליך באופן פרטי.

עומדים באוטובוס הצפוף ומחזיקים בעמודים כדי לא ליפול, אפשר לעצום את העיניים ולחשוב "אני לבד. אין כאן אף אחד חוץ מהקב"ה וממני". עדיין צריך לשמור על הכיסים, אבל אפשר לשכוח מכל ים האנשים שמסביב, ולהיות לבד במדברות מדין, להתקרב אל ה'.

הַמִּתְנָה לֵלָא בִּיזְבוּז

כאשר הנכם נמצאים בחדר המתנה של רופא כל שהוא ויש לכם חצי שעה להמתין. אם ברשותכם ספר, פתוחו ועיינו בו. אם לאו, זו ההזדמנות שלכם. וכן כשקמתם בלילה ולוקח לכם קצת זמן להירדם שוב. חשבו: "כִּי הוּא אָמַר - יְהִי" (תהלים לג, ט), הקב"ה רק אמר מילה - והבריאה נבראה יש מאין. הוא מי שהיווה את כל הבריאה. "הוּא צָוָה - וַיַּעֲמֵד". "בְּדִבְרֵי ה' שָׁמַיִם נִצְעָשׂוּ", כל השמים' על מרחביהם העצומים ואי ספור הכוכבים' אינם אלא דבר ה'! "לְעוֹלָם ה' דָּבָרָךְ נֶצֶב בְּשָׁמַיִם" (קייט, פט), מה שנמצא שם למעלה אינו השמים, אלא "דברך". מחשבות כאלה הן אשר מעלות את הדם ומרוממות אותו תוך כדי ההמתנה לרופא או לשינה.

דוגמה נוספת. אתם משתתפים בחתונה, ואין זה ראוי כל כך לפתוח גמרא וללמוד בה שם. אתם יושבים ליד שולחן, או רוקדים במעגל; משתתפים בשמחה. אבל הראש יכול להיות עם הקב"ה! אפשר לחשוב, או אפילו לומר בפה - מרוב הרעש של התזמורת אף אחד לא ישמע אתכם - "רבונו של עולם, ברחך את החתן והכלה בבריאות טובה, ופרנסה ברווח, בילדים טובים, בשלום. זָכָה אותם באריכות ימים, שיזכו לרקוד בחתונות של

גיניהם. מישהו חושב מחשבות כאלה בחתונות? הרי זוג שמתחתן זקוק לכל התפילות שאפשר להתפלל למענו. וה' שומע, ה' מקשיב לכל תפילה, גם לתפילה שהיא במחשבה. אם תנהגו כך, דעו שהינכם מיוחדים מאד. בתוך אולם מלא במאות אנשים, אתם לבד עם ה'.

גדלות אצל בן הדוד

עוד דוגמה. נסעת עם אשתך לבקר איזה בן דוד שלה, לא יכולת להתחמק. כולם שם מפטטים ומלהגים, ואתה מרגיש כמו דג ביבשה, מה ייתן לך ומה יוסיף לך כל הלהג הזה? עצום אפוא את עיניך לרגע קט, הם יחשבו שנרדמת, אבל באמת אתה מדבר עם הקב"ה. כולם מדברים, ואתה חושב! אפילו רגע אחד, הישג גדול הוא.

ידעתי גם ידעתי שישנם אנשים שידחו את כל דבריי ויאמרו שאין אלו אלא "מדרגות" או "מדת חסידות" שרק צדיקים גדולים עושים. אבל טעות היא. רק משום שרוב האנשים חיים חיים "רגילים" של הסח הדעת, התפילות שלהם "רגילות" ומחשבתם תפוסה תמיד בדברים "רגילים", אבל אין זה מחייב את כולנו להיות כאלה. הקב"ה רוצה יותר מ"סתם", יותר מה"רגיל". הוא רוצה שנהיה קרובים אליו, כי אותם שאינם קרובים, יאבדו לבסוף. אפילו אם שומר מצוות הנך, אתה רחוק מה' כאשר מחשבותיך כמעט שאינן עוסקות בו. על כן חייבים לדבר עם ה' ולחשוב על ה', במלים שלנו ובמחשבה שלנו, ולהיות עמו לבד.

התבודדות בקודש הקדשים

נזכיר כעת מקום נוסף בחיינו אשר יש בו הזדמנות מצוינת להתבודד: תפילת שמונה עשרה. כידוע שתפילת שמונה עשרה נאמרת בלחש, והאדם צריך לראות כאילו הוא עומד לפני קודש הקדשים (ש"ע או"ח סי' א), ומדבר עם השכינה. עליי לדמות לעצמי שהנני עומד לפני קודש הקדשים - לבד, איש אינו שומע מלבד ה' שמקשיב. זו התבודדות אמיתית.

כאשר חסרה ההרגשה הזו בשמונה עשרה, התפילה הופכת להיות דבר שצריך לעבור אותו, משהו שתהיה כבר מאחוריו. וכך לא מרגישים אף פעם את ההתלהבות והחיות של דיבור עם הקב"ה. זה האסון הגדול של התפילות שלנו, "קרוב אָתָּה בְּפִיָּהֶם וְנִחֹק מִמְּלִיטֵיהֶם" (ירמיה יב, ב).

חשוב עד מאד שנתבונן בעובדה שה' שומע אותנו, זה הצעד הראשון. אם מבינים שה' מקשיב, כבר אי אפשר להסיח דעת ממה שאומרים. אבל כשחושבים שמדברים אל הקיר או אל הסידור, כמובן שהמחשבה לא תישאר עם המילים זמן רב.

כדבר איש אל רעהו

רק לאחר שהאדם מרגיל עצמו לדבר אל ה', התפילות שלו יכולות לקבל תוכן. בתחילה זה מן השפה ולחוץ, והאדם עלול להרגיש צבוע, להרגיש שהוא מרמה את עצמו. וזה נכון, בהתחלה זה עדיין לא אמת אבל זה לא רמאות, כי ככה מתחילים, זה השלב הראשון. ואט אט, עם הזמן וההרגל, נתחיל להרגיש כשאומרים "אתה" שבאמת אנו מדברים עם "מישהו". וכשהיום הגדול הזה יבוא, נדע שהגענו אל מחוז חפצנו, וזכינו למידת מה של קרבת אלוקים אמיתית. זו כוונת ה'מסילת ישרים' (פרק יט), שבתחילה אומרים ואומרים, ואחר כך מרגישים שעומדים ממש לפני ה' ומדברים אתו כדבר איש אל רעהו. אז מתחילים להרגיש את הטעם הנפלא של להיות לבד עם ה'. "טַעְמוּ וְיָדְעוּ כִּי טוֹב ה'" (תהלים לד, ט).

ההתגדלות של משה רבינו

רק נגענו, נגיעה בעלמא, במעלות העצומות שבהתבודדות עם ה', זו דרך לגדלות הפתוחה בפני כל אדם: אנשים ונשים, בנים ובנות. זו הדרך בה הגיע משה רבנו לכל מעלתו העצומה. זו התשובה לכל מה ששאלנו בתחילת דברינו: מה עשה משה במדבר במשך כל השנים האלה, ובאיזו דרך הגיע לגדלותו. ההתבודדות היא תנאי הכרחי להתעלות בעבודת ה'. מתוך שה' הביא את משה להיות בודד במדבר במשך עשרות שנים, הוענקה לו הזדמנות שאין שנייה לה להגיע למדרגות גדולות. כל מה שדיברנו הערב, והרבה הרבה יותר - קיים משה באותם השנים.

זו הדרך בה שואפים אף אנו ללכץ, כפי שהבאנו מדברי הרמב"ם: "כל אדם ראוי להיות צדיק כמשה רבנו". צריך להתחיל מתי שהוא! כולנו יכולים ליישם את מה שדיברנו היום, לעשות את תרגילי המחשבה שהסברנו. מי שעושה כן, הרי הוא כבר חי חיי הצלחה, ומכין עצמו באופן הטוב ביותר לחיי העולם הבא, בו נהיה לבד עם ה' לנצח נצחים.

שבת שלום ומבורך!

חדש!!

תורת אביגדור לילדים

ניתן לקבלו במייל. מי שעובד עם ילדים ורוצה לקבלו בהתחלת השבוע יכול לפנות אלינו במייל

הארות על הפרשה

מתוך ספר אתם עדין [באנגלית] - פירוש עה"ת מאת רבינו זצ"ל

וַיַּעֲבֹד מִצְרַיִם אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּפָרָךְ (א, יג)

פָּרָךְ פירושו "שבירת הגב", כפיפת הקומה הזקופה של האדם. העבדות היתה אחד ה"בשמים" הגדולים ביותר להם זכתה ה"שולמית". כנסת ישראל במצרים. אחד הרווחים של השעבוד הוא היכולת לרחם על המדוכאים. "וְגֵר לֹא תִלְחֹץ, וְאִתָּם יִדְעָתֶם אֶת נַפְשׁ הָגֵר, כִּי גֵרִים הָיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (כג, ט). "וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם" (דברים טו, טו). רווח זה תוכנן בידי ה"רוקח הגדול" על מנת להעניק לעמו האהוב כל ניחוח מענג של דעת ונשמה.

רווח נוסף, אף הוא בעל ערך יקר ונעלה, היה התיעוב שחשו השליטים המצרים כלפי עבדיהם העברים, תיעוב ששימש מחסום בפני נישואי תערובת. היה זה בנוסף למיאוס שחשו המצרים כלפי העברים כאוכלי צאן (בראשית מג, לב).

רווח נוסף: בני ישראל למדו במצרים את אופיים האמיתי של שאר העמים, והכירו בעליונותם העצומה עליהם. הכרה זו של רשעות העמים מנעה מבני ישראל להעריץ את אלוהיהם ואת תרבותם וללמוד להתרחק מדרכיהם. האופי המרושע של נוגשיהם, של העם המצרי ושל בית המלוכה אשר הטיל על בני ישראל עול עבודת פרך מתוך כוונת זדון וכפיית טובה, שימש דוגמה וסמל לעם ישראל להכיר את ההבדל העצום בין משפחת החסד של ישראל לבין האופי האנוכי והאכזר של "משפחות האדמה". דוקא העמים הנאורים והסובלנים לכאורה, היו אלו שהציבו את המלכות המסוכנת ביותר לבני ישראל, ומשום כך אבדו רבים מאוד בספרד קודם הגלות, ואף יותר מכך במערב אירופה, ובאמריקה בדורות המאוחרים יותר. לפיכך היתה מצרים המקום האידיאלי ללידתה של האומה הישראלית. בהיותם שם מושא לבוז, ללעג ולאיבה של עם הארץ, למדו בני ישראל את החשיבות העצומה של שמירת המרחק מפני העמים.

וַיִּשְׁלַכְהוּ אֶרְצָה, וַיְהִי לְנַחֲשׁ, וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפְּנֵיו (ד, ג)

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה: שְׁלַח יָדְךָ וְאַחֲזֵ בַזְנוֹב, וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזֶק בוֹ, וַיְהִי לְמִטָּה בְּכַפוֹ (ד, ד)

ניתן לומר על כך את הרמז הבא: משה ביקש בתחילה להימנע מלקבל על עצמו את ההנהגה, משום שחשש מפני המידה הרעה של גאוון ורדיפת הכבוד. זה היה הרמז באותו נחש, אשר נהיה ממטח המנהיגות. (הנחש הינו סמל המידות הרעות, כפי שמסופר בפרשת בראשית). ומשום נשמה התיירא ממידות אלו - "וַיִּנָּס מֹשֶׁה מִפְּנֵיו". אולם ה' ביקש ללמד את משה שאדרבה, הסירוב לקבל את ההנהגה הינו כשלעצמו, במונחים מסויימים, נחש של רוע. לפיכך הוא ציווה על משה לא להתירא מפני הנחש אלא משה צריך לאחוז בנחש זה בלא מורא, ולעשותו מטה של מנהיגות תוך הידבקות בדרכי ה'. בעל 'חובות הלבבות' מכתת, בהקדמתו, אם היה עליו לחבר ספר זה משום שחשש שמא המניע שלו הוא המידה הרעה של רדיפת הכבוד, אך הגיע למסקנה שדווקא ההימנעות מחיבור הספר היא הנובעת מן המידה הרעה.

"כִּי רַבִּים חֲלָלִים הָפִילָה (משל ז, כו) זה תלמיד חכם שלא הגיע להוראה (הוראה היא היכולת להנהיג) ומוקרה, אולם (נְעֻצָּמִים הִרְגִּיהָ" (שם) זה תלמיד חכם שהגיע להוראה ואינו מורה (סוטה כב). הנחש של מדת הגאוון אינו כה מסוכן כמו הנחש של ההשתמטות מההנהגה כאשר האדם ראוי ומסוגל לה. אצל מי שראוי לכך, הופך הנחש למטה של מנהיגות. משה היה שיא הענווה "מִלֵּל הָאָדָם אֲשֶׁר עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה" (במדבר יב, ג). משום כך הוא נדרש לזירוז יתר של ה' ליטול את מטה המנהיגות. אנשים אחרים אינם אמורים להסס יותר מדי, משום שעם ה' צריך את כישוריהם. "במקום שאין אנשים, השתדל להיות איש" (אבות ב, ה), השתדלות זו מוכרחת משום שאדרבה, כשמי שראוי למטה של מנהיגות אינו מקבל אותה על עצמו ודוחה אותה, נותר בידו נחש של מדות רעות. מתי לאחוז בזנוב של נחש זה ומתי לחדול, הוא אכן דילמה ומבחן של נסיון, הן לראויים לכך והן ל שאינם ראויים.

וַיֹּאמֶן הָעָם (ד, לא)

המופתים אשר הראה משה, די היה בהם לשכנע אפילו את העם העקש וקשה העורף (ראה לעיל א, ד), לאחר שהיינו עדים למופתים הללו, נמסור את חיינו להחזיק באמונה שזכינו לה. אולם בהמשך נראה (יד, לא, יט, ט) שאיכותה של האמונה הזו לא הוגבלה למה שהיא עצמה היתה, אלא היה בה בעיקר הנהגה לעתיד, היא היתה ידיעה שעתידיה להתעצם בהתקדמות אין סופית. כל צעד בהתקדמות הזו הוא היתגשע עצום, ועתיד להיחשב כמתנה יקרת ערך שהקב"ה מעניק. העובדה שבני ישראל קיבלו מתנה זו כעת באמצעות המופתים, היתה בזכות מעלותיהם וזכות המעלות של אבותיהם. אלא שזו היתה רק ההתחלה של העפלתם לקראת גדולה (ראה לעיל יד, לא, יט, ט).

כאשר משה הפציר "הֲרָאִי נָא אֶת בְּכַדְךָ" (ראה להלן לג, יח) הוא ביקש עוד ידיעה מעין זו, על אף כל מה שכבר השיג בכל הגילויים שזכה להם במחצית ה', בכללם המעמד של ארבעים הימים בהר סיני.

לפיכך: "וַיֹּאמֶן הָעָם" אין פירושו רק שכנוע, אלא משמעותו שהם זכו במתנה האדירה של ידיעת ה'. בהמשך, יזכו אף ליותר מכך (ראה להלן יד, לא, יט, ט).

שאל איך ויגדך זקניך ויאמרו לך

מתוך תשובות שהשיב הרב זצ"ל לשואלים

שאלה:

מה יכולים אנו לעשות על מנת להשיג מתיקות בלימוד התורה?

תשובה:

המתיקות תלויה בפה, וכשם שבברכת התורה אנו מוסיפים ומבקשים: "וְהָעֶרֶב נָא, ה' אֱלֹהֵינוּ אֶת דְּבָרֵי תוֹרָתְךָ בְּפִינוּ", בבקשה המִתֵּק בפינו את התורה שציוויתנו ללמוד. דוד המלך אמר על דברי התורה - "וּמִתּוֹקִים מִדְּבַשׁ וְנִפְתָּ צוּפִים". התורה שאני לומד, מתוקה בפי יותר מדבש ונטפי חלת הדבש. אין באפשרותי לספר לך כיצד הגיע דוד המלך למדרגה ההיא, אבל יכולני לומר לך רמז קטן שיסייעך.

לאחר שתלמד קטע גמרא - שליש עמוד: חזור בפה ואמור בקול רם את אשר שלמדת. ואין הכוונה לחזור על כל מילה בלשון הגמרא, אלא שתפרש בפִּיך את כל הסברא, השכל של הסוגיא. תפרש את דברי הגמרא לאט לאט, בדיבור ברור מחושב ומדוקדק עד שיתפרשו בפִּיך היטב היטב. או אז חזור ועשה זאת במתינות שוב. ואז, חזור על הדברים בשלישית. בפעם השלישית, כבר תתחיל ל"טעום את הדברים" והם יהיו מתוקים בפִּיך.

הגמרא (חגיגה יד.) אומרת "כל משען לחם אלו בעלי תלמוד, שנאמר לָכֵן לַחֲמֹ בִלְחָמִי וְשִׁתּוּ בַיַּיִן מִסֻּכָּתִי", ולא לחינם נמשל התלמוד לאכילת הלחם. כשם שאתה לועס לחם, הנה בלחם יש עמילן. וברוק יש אנזים הנקרא פטילין. פטילין הופך את העמילן לסוכר. כך, שככל שאתה לועס את הלחם יותר, כך הוא מתוק יותר. ככל שאתה חוזר על הגמרא שוב, עם החזרה האיטית של הסברות, היא נעשית יותר ויותר מתוקה בפִּיך.

נמצא שהתשובה לשאלתך: שינון. חזור בעל פה על מה שאתה לומד. שוב ושוב. בכל פרק, עשה זאת שוב ושוב. או אז יהיו הדברים יותר ויותר מתוקים בפִּיך. בשלב זה לא חשוב להספיק הרבה דפים, הדבר הראשון בלימוד הוא הוא להטעים היטב את דברי הגמרא לסברת לבך ולמחשבת שכלך. תופתע לשמוע שככל שתחזור על זה הדברים כך הם יהיו מתוקים ומתוקים יותר. ואחרי זמן מה תרגיש אושר - עונג - בלימוד תורה.

מדור זה נתרם לע"נ:

להנצחות 072.222.3383